

Kamil Frąckowiak

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0000-0001-6992-4904

kamil.frackowiak@uwm.edu.pl

<https://doi.org/10.34858/api.1.2023.46>

Z problematyki stosowania dozoru elektronicznego wobec skazanego jako formy wykonywania kary pozbawienia wolności

Uwagi wprowadzające

System dozoru elektronicznego (dalej s.d.e.) został wprowadzony w Polsce ustawą z 7 września 2007 r. o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego¹. Obecnie reguluje go ustawa z 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy². W tym kształcie system dozoru elektronicznego, począwszy od nowelizacji z 11 marca 2016 r.³, która zaczęła obowiązywać z dniem 15 kwietnia 2016 r., stanowi formę wykonywania kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym.

Za Bartoszem Kędzierskim należy wskazać, że „dozór elektroniczny umożliwia za pośrednictwem narzędzi technologicznych (przede wszystkim technologii radiowej i satelitarnej) kontrolę jednostki ludzkiej przez oznaczenie pozycji geograficznej człowieka, jego czasu przebywania w określonych lokacjach czy określenie jego danych biometrycznych na potrzeby wymiaru sprawiedliwości karnej”⁴. Realne możliwości, jakie niesie za sobą kontrola elektroniczna, bez wątplenia wpływają na uniwersalność środka, który wykorzystywany jest na potrzeby rozmaitych środków o charakterze penalnym.

Należy przypomnieć, że do 2018 r. w Polsce istniał model państwowo-prywatny s.d.e., co oznaczało, że część zadań wykonywana była przez firmy prywatne. Obecnie wszystkie zadania związane z systemem dozoru elektronicznego realizowane są przez instytucje i służby państwowe⁵.

¹ Dz.U. z 2007 r. nr 191, poz. 1366.

² Ustawa Kodeks karny wykonawczy z 1997 r., Dz.U. 2023 r., poz. 127, t.j. z 17.01.2023 r.

³ Ustawa z 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny i ustawy – Kodeks karny wykonawczy, Dz.U. poz. 428.

⁴ B. Kędziński, *Efektywność systemu dozoru elektronicznego w Polsce w świetle badań empirycznych*, Gdańsk 2021, s. 11.

⁵ U. Staśkiewicz, G. Kostyra, *System dozoru elektronicznego jako przykład wykorzystania nowoczesnej technologii w Służbie Więziennej*, „Bezpieczeństwo. Teoria i praktyka” 2020, nr 3, s. 51.

W 2023 r. weszły w życie dwie nowelizacje tej instytucji, które zaczęły obowiązywać w dniach 1 stycznia 2023⁶ oraz 14 marca 2023 roku⁷. Zgodnie z intencją ustawodawcy miały one na celu wprowadzenie regulacji poszerzających stosowanie systemu dozoru elektronicznego i usprawnienie postępowań w przedmiocie udzielenia skazanemu zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego⁸.

Celem niniejszego artykułu jest próba przedstawienia *de lege lata* możliwości orzekania dozoru elektronicznego przez sąd przy wykonywaniu kary pozbawienia wolności w ramach instytucji prawa karnego materialnego i prawa karnego wykonawczego oraz ewentualnych problemów z wykładnią i judykaturą z tym związanych.

Poza zainteresowaniem niniejszego opracowania pozostają zagadnienia związane z postulatem, aby dozór elektroniczny w swojej dolegliwości stał się sankcją pośrednią między karą ograniczenia wolności a karą pozbawienia wolności, empiryczne kryteria efektywności s.d.e. oraz problematyka powrotności do przestępstwa po odbyciu kary pozbawienia wolności po odbyciu kary w ramach s.d.e. W ocenie autora wskazane kwestie ze względu na swą złożoność winne stać się przedmiotem odrębnej kompleksowej analizy, która wykracza poza ramy formy naukowej, jaką jest artykuł, i przyjąć raczej formę monografii⁹.

Warunki udzielenia zgody na wykonywanie kary pozbawienia wolności w ramach systemu dozoru elektronicznego

Dozorowi elektronicznemu ustawodawca poświęcił cały rozdział VIIa Kodeksu karnego wykonawczego. Zgodnie z art. 43a § 1 k.k.w. kary, środki karne i środki zabezpieczające łączące się z zastosowaniem dozoru elektronicznego wykonuje się według przepisów niniejszego rozdziału. Tym samym s.d.e. znajduje zastosowanie w ramach wskazanych środków reakcji prawnokarnych.

⁶ Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2022 r., poz. 1855.

⁷ Ustawa z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2022 r., poz. 2600.

⁸ Druk sejmowy nr 2376 z 21.06.2022 r., uzasadnienie Rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw, www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=2376 (dostęp: 15.03.2023).

⁹ Szerzej o zagadnieniu dozoru elektronicznego zob.: R. Pelewicz, *Czynniki normatywne utrudniające efektywne stosowanie instrumentów reakcji karnej w systemie dozoru elektronicznego na tle ostatnich nowelizacji*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2017, nr 95, s. 125-144, i wskazana w artykule bibliografia, a nadto A. Zoll, *Rozważania o potrzebie zmian w zakresie środków represji karnoprawnej*, [w:] A. Rzepliński, I. Rzeplińska, M. Niełacznia, P. Wiktorska, *Pozbawienie wolności funkcje i koszty. Księga jubileuszowa Profesora Teodora Szymanowskiego*, Warszawa 2013, s. 212; M. Grudecki, *Kara ograniczenia wolności z zastosowaniem dozoru elektronicznego – utracona szansa naprawy tej kary w polskim prawie karnym*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2017, t. 79, nr 4, s. 121-133; B. Kędzierski, op. cit.

Omawianą formę kary pozbawienia wolności mogą odbywać jedynie skazani za przestępstwa powszechne i przestępstwa skarbowe, których kary są krótkoterminowe. Za Anetą Łyżwą należy skonstatować, że dozór elektroniczny jest tym samym alternatywą dla wykonywania w zakładach karnych krótkoterminowych kar pozbawienia wolności w sytuacji, gdy sąd penitencjarny uznał zastosowanie tej instytucji za wystarczające dla osiągnięcia ustawowych celów kary¹⁰.

W tym miejscu należy odnotować trafne stanowisko obecne w orzecznictwie sądowym, że dozór elektroniczny stanowi instrument znajdujący zastosowanie w zakresie odpowiedzialności karnej jedynie za czyny będące przestępstwem, co prowadzi do wniosku, że z tego dobrodziejstwa nie może skorzystać osoba ukarana za wykroczenie¹¹.

W art. 43b k.k.w. zostały zawarte definicje ustawowe dozoru elektronicznego oraz systemu dozoru elektronicznego. Dozór elektroniczny oznacza kontrolę zachowania skazanego przy użyciu środków technicznych, zaś systemem dozoru elektronicznego określamy ogół metod postępowania i środków technicznych służących do wykonywania dozoru elektronicznego. W systemie dozoru elektronicznego można zatem kontrolować:

1. przebywanie przez skazanego w określonych dniach tygodnia i godzinach we wskazanym przez sąd miejscu (tzw. dozór stacjonarny);
2. bieżące miejsce pobytu skazanego niezależnie od tego, gdzie skazany przebywa (tzw. dozór mobilny);
3. zachowywanie przez skazanego określonej minimalnej odległości od osoby wskazanej przez sąd (tzw. dozór zbliżeniowy).

Karę pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego wykonuje się jedynie w postaci dozoru stacjonarnego (art. 43c k.k.w.).

Niewątpliwą premią dla skazanego jest fakt, że poddany karze pozbawienia wolności w ramach s.d.e, wykonując ustalone przez sąd warunki, może np. pracować na utrzymanie siebie i rodziny, kontynuować naukę lub wykonywać inne obowiązki życiowe i rodzinne, przebywając jednocześnie w swoim miejscu zamieszkania.

Nadzór nad wykonywaniem kary pozbawienia wolności z zastosowaniem dozoru elektronicznego oraz orzekanie w sprawach dotyczących wykonania tej kary należą do sądu penitencjarnego. Nadzór obejmuje kontrolę oraz ocenę legalności i prawidłowości wykonywania orzeczonej kary, prawidłowości obliczania okresów wykonywania orzeczonej

¹⁰ A. Łyżwa, *Dozór elektroniczny jako forma wykonywania kary pozbawienia wolności*, „Probacja” 2022, nr 3, s. 103-130.

¹¹ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 23.12.2013 r., II AKz 1788/13, OSA 2014/8, poz. 32-35, LEX nr 1499164.

kary w systemie dozoru elektronicznego, wykonywania zadań probacyjnych i działalności wychowawczej sądowego kuratora zawodowego oraz przebiegu procesu resocjalizacji skazanego, działalności upoważnionego podmiotu dozoru w zakresie wykonywania obowiązków przez skazanego oraz kolejności wykonywania orzeczeń, jak również prawidłowości zawiadamiania o wystąpieniu warunków technicznych pozwalających na niezwłoczne rozpoczęcie wykonania orzeczonej kary lub o dacie, od której będzie to możliwe (art. 43d k.k.w.).

Kara może być wykonywana w systemie dozoru elektronicznego jedynie wówczas, gdy pozwalają na to warunki techniczne, obejmujące w szczególności liczbę oraz zasięg dostępnych nadajników i rejestratorów oraz możliwości organizacyjne ich obsługi. Jeżeli skazany zamieszkuje wspólnie z inną osobą lub osobami pełnoletnimi, warunkiem rozpoczęcia dozoru stacjonarnego jest uprzednia pisemna zgoda tych osób złożona do sądu albo komisji penitencjarnej, obejmująca także umożliwienie podmiotowi dozoru przeprowadzanie czynności kontrolnych. W razie potrzeby, na zarządzenie sędziego penitencjarnego lub na żądanie komisji penitencjarnej, kurator sądowy przez zebranie informacji ustala, czy skazany zamieszkuje wspólnie z inną osobą lub osobami pełnoletnimi, a jeżeli tak, to uzyskuje dane personalne tych osób, a następnie poucza je o warunkach wykonywania kary w systemie dozoru elektronicznego oraz konsekwencjach, jakie wynikają z jej wykonywania dla osób zamieszkujących ze skazanym. Kurator sądowy ustala warunki rodzinne oraz socjalno-bytowe, w których zamieszkuje skazany, w zakresie niezbędnym do prawidłowego wykonania kary w systemie dozoru elektronicznego. Informacje te kurator sądowy przekazuje niezwłocznie do sądu albo komisji penitencjarnej (art. 43h k.k.w.).

Postępowanie w sprawie o udzielenie zezwolenia przez sąd lub komisję penitencjarną na wykonywanie kary pozbawienia wolności w ramach systemu dozoru elektronicznego ma, co do zasady, charakter wnioskowy¹². Wniosek wraz z uzasadnieniem składa się na piśmie, przy czym uzasadnienie wniosku musi zawierać wskazanie okoliczności, które warunkują udzielenie zgody (art. 43ld k.k.w.). Udzielenie zezwolenia przez komisję penitencjarną jest, jak wspomniano, nowym rozwiązaniem obowiązującym od 1 stycznia 2023 r. Wskazany organ może udzielać zezwoleń na wykonywanie kary pozbawienia wolności jedynie w sytuacji, gdy wobec skazanego orzeczono karę pozbawienia wolności nieprzekraczającą 4 miesięcy, a nie zachodzą warunki przewidziane dla recydywy specjalnej, tj. w art. 64 § 2 Kodeksu karnego, oraz skazany rozpoczął już odbywanie kary w zakładzie karnym (art. 43lla

¹² I. Zgoliński, [w:] J. Lachowski (red.), *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2023, komentarz do art. 43lc k.k.w., nt. 2.

k.k.w.). W praktyce oznacza to, że w przypadku łagodniejszych rodzajowo spraw, o ile skazany rozpoczął wykonywanie kary pozbawienia wolności w zakładzie karnym, nie orzeka, jak we wcześniejszym stanie prawnym, sąd penitencjarny, lecz obowiązki i kompetencje zostały przez ustawodawcę sędowane w przedmiotowym zakresie na komisję penitencjarną, która wydaje stosowną decyzję w przedmiocie udzielenia skazanemu zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego. Z racji krótkiego czasu funkcjonowania komisji penitencjarnej w kontekście s.d.e. w niniejszym opracowaniu nie poddano szerszej analizie jej kompetencji. Skoncentrowano się zatem jedynie na problematyce w postępowaniu w sprawie o udzielenie zezwolenia przed sądem penitencjarnym.

Zgodnie z art. 43i k.k.w. sąd, który wykonuje karę z zastosowaniem dozoru elektronicznego, żąda od podmiotu dozoruującego nadesłania informacji, czy warunki techniczne pozwalają na niezwłoczne rozpoczęcie wykonywania tej kary, a jeśli nie – od jakiej daty. Jeżeli z informacji uzyskanych od podmiotu dozoruującego wynika, że nie jest możliwe niezwłoczne rozpoczęcie wykonywania kary, sąd orzeka o odroczeniu wykonania tej kary na czas określony. Łączny okres odroczenia nie może być dłuższy niż rok.

Przed wydaniem postanowienia o udzieleniu skazanemu zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego sąd penitencjarny (komisja penitencjarna) wysłuchuje skazanego lub jego obrońcę, sądowego kuratora zawodowego, jeżeli składał wniosek o zezwolenie, oraz przedstawiciela skazanego.

Zgodnie z art. 43lh k.k.w. w postanowieniu o udzieleniu skazanemu zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego określa się miejsce, czas, rodzaj lub sposób wykonywania nałożonych obowiązków oraz rodzaj podlegających zainstalowaniu środków technicznych, a także wyznacza termin i określa sposób zgłoszenia przez skazanego podmiotowi dozoruującemu gotowości do zainstalowania rejestratora stacjonarnego lub przenośnego czy nadajnika.

W stanie prawnym od 1 października 2023 r. sąd penitencjarny, zgodnie z art. 43la k.k.w., może udzielić skazanemu zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, jeżeli zostały spełnione łącznie następujące warunki progowe:

1. wobec skazanego orzeczono karę pozbawienia wolności nieprzekraczającą 1 roku i 6 miesięcy, a nie zachodzą warunki przewidziane w art. 64 § 2 k.k. lub art. 64a

- k.k.¹³, czyli odpowiednio recydywy szczególnej wielokrotnej oraz recydywy szczególnej związanej z przestępstwami przeciwko wolności seksualnej;
2. odbywaniu kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego nie stoją na przeszkodzie szczególne względy wskazujące, że w razie odbycia kary w tym systemie nie zostaną osiągnięte cele kary;
 3. skazany posiada określone miejsce stałego pobytu;
 4. osoby pełnoletnie zamieszkujące wspólnie ze skazanym wyraziły zgodę na wykonywanie przez niego kary w ramach s.d.e.;
 5. odbywaniu kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego nie stoją na przeszkodzie warunki techniczne.

W kontekście warunku progowego orzeczenia wobec skazanego kary pozbawienia wolności nieprzekraczającej 1 roku i 6 miesięcy należy zasygnalizować rozbieżności orzecznicze na kanwie art. 75 § 3a k.k. Zgodnie z przywołanym przepisem sąd, zarządzając wykonanie kary w wypadkach szczególnych (określonych w art. 75 § 2 i 3 k.k.) może, uwzględniając dotychczasowy przebieg próby, a w szczególności wykonanie nałożonych obowiązków, skrócić orzeczoną karę, nie więcej jednak niż o połowę. Rozbieżności wyniknęły ze sposobu zakwalifikowania owej skróconej kary pozbawienia wolności. Innymi słowy, chodzi o rozstrzygnięcie sporu, czy karą orzeczoną w rozumieniu przepisu art. 43la § 1 ust. 1 k.k.w. jest kara pozbawienia wolności wymierzona pierwotnym wyrokiem sądu, czy też ustalona w postanowieniu o zarządzeniu wykonania kary i jej skróceniu na podstawie art. 75 § 3a k.k.

Zgodnie z postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 17 listopada 2020 r., sygn. akt II AKZw 2114/20, określony w art. 43la § 1 pkt 1 k.k.w. warunek, aby orzeczona została kara pozbawienia wolności nieprzekraczająca 1 roku i 6 miesięcy, nie jest spełniony w sytuacji, gdy karę orzeczoną w wyroku skazującym w wymiarze przekraczającym tę granicę skrócono na podstawie art. 75 § 3a k.k. i aktualnie wykonaniu podlega w wymiarze niższym niż określony w art. 43la § 1 pkt 1 k.k.w.¹⁴

Z kolei w postanowieniu Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 21 marca 2017 r., sygn. akt II AKZw 246/17¹⁵, wyrażono przeciwny pogląd, iż w chwili orzekania o dopuszczalności tzw. dozoru elektronicznego należy m.in. ustalić, które z kar pozbawienia wolności w jakim

¹³ Ustawa Kodeks karny z 1997 r., Dz.U. z 2020 r., poz. 1444, t.j. z dnia 25.08.2020 r.

¹⁴ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 17.11.2020 r., sygn. akt II AKZw 2114/20 Przeg. Orz. SA Gd. 2022 nr 1-2, poz. 14, s. 162, Legalis nr 2880841.

¹⁵ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 21.03.2017 r., sygn. akt II AKZw 246/17, Legalis nr 1651492.

zakresie podlegają wykonaniu, albowiem to suma kar podlegających wykonaniu, a nie suma kar orzeczonych powinna być rozstrzygająca. Stanowisko to jest tym bardziej przekonujące w świetle ratio legis art. 75 § 3a k.k., którego podstawę stanowi wyważenie dolegliwości kary, jaką winien ostatecznie odczuć skazany, w przypadku zarządzenia do wykonania kary warunkowo zawieszanej w kontekście całego przebiegu okresu próby. Skoro więc skazanemu w przedmiotowej sprawie skrócono wymiar kary zarządzonej do wykonania do 1 roku pozbawienia wolności, winien on móc zarazem skorzystać z wszystkich dobrodziejstw, jakie się z tym wiążą, w tym możliwości ubiegania się o odbywanie ww. kary w warunkach s.d.e.

Wydaje się, iż należy opowiedzieć się za pierwszym z poglądów. Trzeba wskazać, iż korzystając z dobrodziejstwa wynikającego z przepisu art. 75 § 3a k.k., sąd nie orzeka na nowo o wymiarze kary, lecz przesądza o tym, jaka jej część będzie podlegała wykonaniu. W omawianej sytuacji nie dochodzi do korekty prawomocnie orzeczonej kary, lecz do skrócenia okresu jej wykonywania (odbywania), a zatem nie ma miejsca obniżenie wymiaru kary. Za przyjętą wykładnią przemawia tryb orzekania o skróceniu orzeczonej kary na podstawie art. 75 § 3a k.k., bowiem odbywa się to w postępowaniu wykonawczym. Skrócenie kary nie jest ingerencją w treść wyroku skazującego obligującego do odbycia określonej kary, a jedynie pozwala uznać ją za już wykonaną w określonej przez sąd części¹⁶.

Zgodnie z intencją ustawodawcy doszło do zmiany w art. 43la § 1 pkt 2 k.k.w. albowiem zamieniono w pkt 2 przesłankę pozytywną („jest to wystarczające do osiągnięcia celów kary”) na określenie przesłanki negatywnej („odbywaniu kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego nie stoją na przeszkodzie szczególne względy wskazujące, że w razie odbycia kary w tym systemie nie zostaną osiągnięte cele kary”). Należy wskazać, że intencją ustawodawcy stanowiło spowodowanie, by sąd penitencjarny odmawiający zezwolenia na odbycie kary w s.d.e. był zobowiązany do wskazania i uzasadnienia przyczyn takiej odmowy. Zgodnie z poprzednio obowiązującą treścią przepisu, tj. przed 1 stycznia 2023 r., to skazany powinien uzasadnić, że cele kary zostaną osiągnięte „pomimo” zastosowania s.d.e., a sąd penitencjarny mógł podjąć decyzję arbitralnie¹⁷. Z powyższych względów omawianą zmianę należy ocenić pozytywnie.

Uważna analiza przepisu art. 43la k.k.w. wskazuje, że ustawodawca nie wprowadza żadnych obostrzeń stosowania dozoru elektronicznego w przypadku recydywy skarbowej

¹⁶ J. Skupiński, J. Mierzwińska-Lorencka, [w:] R.A. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2017, s. 557.

¹⁷ Druk sejmowy nr 2376 z 21.6.2022 r., uzasadnienie Rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw, www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=2376 (dostęp: 15.03.2023).

(jako nadzwyczajnego obostrzenia kary w prawie karnym skarbowym) z art. 37 § 1 pkt 4 k.k.s.¹⁸, co należy odnotować ze zrozumieniem, gdyż na gruncie kodeksu karnego jej odpowiednikiem jest recydywa szczególna w typie podstawowym z art. 64 § 1 k.k., która również nie została ujęta w omawianym przepisie i nie stanowi przesłanki negatywnej do stosowania tej instytucji.

Ze względu na nowelizację Kodeksu karnego, która zacznie obowiązywać od 1 października 2023 r.¹⁹ i wprowadzi przepis art. 64a k.k.²⁰ stanowiący swoiste obostrzenie kary oraz formę recydywy szczególnej związanej z przestępstwami przeciwko wolności seksualnej (jako *lex specialis* wobec recydywy szczególnej podstawowej i wielokrotnej), skazanie sprawcy na podstawie wskazanego przepisu również wyłącza możliwość stosowania systemu dozoru elektronicznego.

Trafnie wskazał Sąd Najwyższy w uchwale z 28 lutego 2023 r.²¹, że recydywista, który z popełnienia przestępstwa uczynił sobie stałe źródło dochodu, lub popełnia przestępstwo, działając w zorganizowanej grupie, może uzyskać zgodę sądu na odbycie kary pozbawienia wolności nieprzekraczającej 1 roku i 6 miesięcy w warunkach dozoru elektronicznego. Jest to jednak możliwe jedynie wówczas, gdy sprawca nie wypełnia warunków wskazanych w art. 64 § 2 k.k. W przeciwnym razie musi on odbyć karę w zakładzie karnym. Należy uznać za Sądem Najwyższym, że stosowanie w postępowaniu karnym wykonawczym określonych przepisów k.k. wymaga wyraźnego wskazania zawartego w k.k.w. Wprowadzając różne ograniczenia, ustawodawca jednoznacznie rozróżnia i wymienia w k.k.w. oprócz skazanych „określonych w art. 64 § 1 lub 2 k.k.” również skazanych określonych w art. 65 k.k., np. w art. 110 § 2b pkt. 2 k.k.w. Zwraca się uwagę, że wprowadzenie w art. 43la k.k.w. wyjątku od ogólnej reguły ustanowionej w tym przepisie powinno być interpretowane zawężająco. Ratio legis art. 43la k.k.w. było pozbawienie możliwości odbywania kary w tym systemie skazanych powracających do przestępstwa, a nie – dopuszczających się incydentalnie przestępstwa określonej kategorii. Gdyby wolę ustawodawcy stanowiło rozszerzenie tego wyłączenia także do sprawców czynów z art. 258 §

¹⁸ Ustawa Kodeks karny skarbowy z 1999 r., Dz.U. z 2022 r., poz. 859, t.j. z dnia 21.04.2022 r.

¹⁹ Dz.U. z 2022 r., poz. 2600.

²⁰ Art. 64a k.k.: Jeżeli sprawca w ciągu 5 lat po odbyciu co najmniej 6 miesięcy kary pozbawienia wolności orzeczonej za zbrodnię zabójstwa w związku ze zgwałceniem lub za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej zagrożone karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 8 lat, popełnia ponownie taką zbrodnię lub takie przestępstwo, sąd wymierza karę pozbawienia wolności przewidzianą za przypisane przestępstwo w wysokości od dolnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę. Podwyższenie górnego ustawowego zagrożenia nie dotyczy zbrodni.

²¹ Uchwała Sądu Najwyższego – Izba Karna z dnia 28.02.2023 r., I KZP 18/22, Legalis nr 2899502.

1 k.k. lub popełnionych w warunkach z art. 65 § 1 k.k., wskazałby to wprost w treści art. 43la § 1 pkt. 1 k.k.w., choćby poprzez przywołanie oprócz warunków z art. 64 § 2 k.k. także tych z art. 65 § 1 i 2 k.k. Innymi słowy, względy semantyczne, systemowe, celowościowe i historyczne przemawiają przeciwko wykładni rozszerzającej art. 43la k.k.w. sprowadzającej się do przyjęcia, że skazanie w warunkach z art. 65 § 1 k.k. lub za czyn z art. 258 § 1 k.k. (poprzez odesłanie z art. 65 § 2 k.k.) stanowi okoliczność wykluczającą udzielenie zezwolenia na odbycie kary w ramach s.d.e.

Skazanemu, który nie rozpoczął wykonywania kary w zakładzie karnym, można, zgodnie z art. 43la § 2 k.k.w., udzielić zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, jeżeli względy bezpieczeństwa i stopień demoralizacji, a także inne szczególne okoliczności nie przemawiają za potrzebą osadzenia skazanego w zakładzie karnym.

Z kolei skazanemu, który rozpoczął już odbywanie kary w zakładzie karnym, można, zgodnie z art. 43la § 3 k.k.w., udzielić zezwolenia na odbycie w systemie dozoru elektronicznego pozostałej części kary, jeżeli za udzieleniem zezwolenia przemawiają jego dotychczasowa postawa i zachowanie. Warto jednak zaznaczyć, że nie oznacza to odstępiania od warunku określonego w art. 43la § 1 pkt 1 k.k.w., tj. maksymalnego możliwego wymiaru orzeczonej kary pozbawienia wolności, czyli 1 roku i 6 miesięcy.

Sąd może udzielić zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego pomimo braku zgody domowników, jeżeli wykonanie kary w systemie dozoru elektronicznego w sposób oczywisty nie wiąże się z nadmiernymi trudnościami dla osoby, która tej zgody nie wyraziła, i narusza jej prywatność jedynie w nieznacznym stopniu (art. 43la § 4 k.k.w.).

Ze względu na nowelizację Kodeksu karnego wykonawczego obowiązującej od 14 marca 2023 r. (zgodnie z art. 43la § 6 pkt 1 i 2 k.k.w.) system dozoru elektronicznego można zastosować również wobec skazanego, któremu wymierzono dwie lub więcej niepodlegających łączeniu kar pozbawienia wolności odbywanych kolejno:

1. nieprzekraczających w sumie 1 roku i 6 miesięcy,
2. których suma jest niższa niż 3 lata, a skazanemu pozostała część tej kary do odbycia w zakładzie karnym w wymiarze nie większym niż 6 miesięcy,

a żadna kara nie została orzeczona za przestępstwo popełnione w warunkach przewidzianych w art. 64 § 2 Kodeksu karnego.

Należy uznać, że przepis art. 43la § 6 pkt 1 i 2 k.k.w. wprowadza dwa, wydaje się rozłączne, warianty (możliwości) udzielania zezwolenia sądu penitencjarnego na s.d.e.

Pierwszy wprowadza wymóg, w którym suma dwóch lub więcej krótkoterminowych kar pozbawienia wolności nie przekracza 1 roku i 6 miesięcy. Drugi wariant wprowadza możliwość stosowania s.d.e. w przypadku, gdy suma kar jest niższa niż 3 lata, ale kary jednostkowe mogą przekraczać 1 rok i 6 miesięcy pozbawienia wolności. W tym wariantcie aktywnie się możliwość udzielenia zezwolenia przez sąd na s.d.e. w sytuacji, gdy skazanemu pozostała do odbycia w zakładzie karnym część niepodlegających łączeniu kar w wymiarze nie większym niż 6 miesięcy. Należy zatem przyjąć, że zgodnie z decyzją legislacyjną ustawodawcy ten pozostały okres kary pozbawienia wolności może zostać wykonany przez skazanego w ramach dozoru elektronicznego. Uznając tendencję ustawodawcy do poszerzenia możliwości wykonywania przez skazanych kary pozbawienia wolności w ramach s.d.e. za prawidłową, nie sposób nie odnotować pewnej niespójności w omawianym przepisie. W ocenie autora niniejszego opracowania do przepisu art. 43la § 6 k.k.w. powinna zostać dodana przesłanka negatywna – na wzór wymogów stawianych wobec skazanego w art. 43la § 1 pkt 1 k.k.w. – że udzielenie zgody na s.d.e. nie dotyczy sytuacji, gdy skazany popełnił przestępstwo w warunkach przewidzianych w art. 64a Kodeksu karnego.

Na tle obecnego stanu prawnego orzeczenie Sądu Najwyższego z 26 czerwca 2019 r., sygn. akt IV KK 214/19²², w którym stwierdził, iż ustawodawca przepis art. 43la § 6 k.k.w. odniósł do kar, które mają być wykonane w przyszłości, a nie do kar już odbytych, należy uznać jedynie za częściowo aktualne. Trzeba odnosić tę wykładnię przepisu jedynie do wariantu pierwszego, tj. kar pozbawienia wolności nieprzekraczających w sumie 1 roku i 6 miesięcy zawartą w art. 43la § 6 pkt 1 k.k.w. Wariant drugi zgodnie z wykładnią językową dotyczy sytuacji, gdy do odbycia w zakładzie karnym pozostała część tej kary w wymiarze nie większym niż 6 miesięcy.

Należy docenić starania ustawodawcy o poszerzenie możliwości stosowania przez sąd penitencjarny dobrodziejstwa dozoru elektronicznego w przypadku, gdy skazany odbywa jednostkowe kary pozbawienia wolności, których suma jest niższa niż 3 lata. Bez wątpienia stwarza to szerszą możliwość stosowania dozoru elektronicznego wobec tego rodzaju skazanych, lecz jednocześnie nadal pozostaje pod swobodną kontrolą sądu penitencjarnego ze względu na wymóg zawarty w art. 43la § 1 pkt 2 k.k.w., zgodnie z którym odbywaniu kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego nie mogą stać na przeszkodzie szczególne względy wskazujące, że w razie odbycia kary w tym systemie nie zostaną osiągnięte cele kary²³.

²² Wyrok Sądu Najwyższego z 26.06.2019 r., sygn. akt IV KK 214/19, Legalis nr 1952926.

²³ K. Dąbkiewicz, [w:] *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, LEX/el. 2020, komentarz do art. 43la k.k.w.

W stanie prawnym od 14 marca 2023 r. s.d.e. jest możliwe tylko w przypadku orzeczenia przez sąd dwóch lub więcej kar jednostkowych pozbawienia wolności, które nie przekraczają 3 lat. Trudno znaleźć racjonalne uzasadnienie dla tej decyzji legislacyjnej ustawodawcy. Przykładowo, w sytuacji, gdyby skazanemu wymierzono 2 niepodlegające łączeniu kary jednostkowe, np. 2 lata i 6 miesięcy oraz 3 miesiące, należy uznać, że spełniałby omawiany warunek nieprzekroczenia 3 lat (suma wymierzonych skazanemu kar jednostkowych tym przypadku wynosi 2 lata i 9 miesięcy). Tym samym przez nieodbyty jeszcze przez niego okres kary do maksimum 6 miesięcy mógłby wykonać ją w ramach s.d.e. Natomiast wymierzenie skazanemu tylko jednej kary jednostkowej w wymiarze 2 lat i 6 miesięcy powoduje, że nie jest możliwe w ogóle stosowanie do niego s.d.e. Tym samym skazanemu „opłacałoby” się uzyskać jeszcze jeden wyrok skazujący go na krótkoterminową karę pozbawienia wolności, aby aktywować możliwość stosowania s.d.e. Nie sposób zatem uznać nowego rozwiązania za spójne, co *de lege ferenda* winno ulec korekcie ze strony normodawcy²⁴.

Analiza wybranych warunków udzielenia zgody na wykonywanie kary w ramach systemu dozoru elektronicznego

W kontekście orzekania w przedmiocie stosowania s.d.e. przy wykonywaniu kary pozbawienia wolności należy zwrócić uwagę, że ma on charakter dwuetapowy. W pierwszym etapie, tj. w fazie postępowania jurysdykcyjnego, w ramach sądowego wymiaru kary sąd orzeka w zakresie bezwzględnej kary pozbawienia wolności. Orzeczenie kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na odpowiedni okres próby wyklucza, z oczywistych względów, możliwość późniejszego orzekania o jej wykonywaniu w ramach s.d.e. Drugi etap ma miejsce w ramach postępowania karnego wykonawczego. Wtedy bowiem to sąd penitencjarny dokonuje oceny zasadności zastosowania s.d.e. wobec skazanego na bezwzględną karę pozbawienia wolności. Należy zaznaczyć, że drugi etap jest fakultatywny, albowiem ma, jak sygnalizowano wcześniej, charakter wnioskowy. Zgodnie z art. 43lc k.k.w. w sprawach o udzielenie skazanemu zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego sąd penitencjarny orzeka na wniosek skazanego lub na wniosek jego obrońcy, prokuratora, sądowego kuratora zawodowego lub dyrektora

²⁴ Zob. K. Frąckowiak, *Kilka uwag o nowelizacjach Kodeksu karnego wykonawczego w zakresie warunków udzielenia zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego*, „Studia Prawnoustrojowe” 2023, nr 60, s. 109-110.

zakładu karnego. Innymi słowy, brak inicjatywy, szczególnie ze strony samego zainteresowanego, wyklucza możliwość stosowania s.d.e.

Pozornie może budzić zdziwienie fakt, że sąd meriti, orzekający o karze pozbawienia wolności wobec skazanego, nie ma uprawnienia do jednoczesnego orzekania w przedmiocie stosowania s.d.e. Wszak sąd orzekający w sprawie o czyn zabroniony, którego skład sędziowski jest wszechstronnie rozeznany w rozpoznawanej sprawie, należy uznać za *a priori* kompetentny, aby rozstrzygać również w tym przedmiocie. Wskazane rozwiązanie o wyłączeniu z orzekania w ramach s.d.e. i przekazanie tych uprawnień sądowi penitencjarnemu, trzeba jednak ocenić jako słuszne ze względu na ekonomikę procesową²⁵. Niewątpliwie obarczenie sądu orzekającego w sprawie dodatkowym obowiązkiem decydowania w przedmiocie dozoru elektronicznego mogłoby wiązać się z nadmiernym wydłużeniem postępowania karnego na etapie jurysdykcyjnym. Wszak podstawową przesłanką (pozamerytoryczną) do stosowania s.d.e. zgodnie z art. 43h k.k.w. jest przesłanka możliwości technicznych jego stosowania. Wskazane warunki techniczne trzeba zaś zweryfikować i potwierdzić w miejscu zamieszkania przyszłego skazanego, co wymaga czasu. Przesłanka możliwości technicznych bezpośrednio zatem warunkuje dalsze procedowanie wniosku o udzielenie zezwolenia na wykonywanie kary pozbawienia wolności przez sąd penitencjarny. W przypadku kary pozbawienia wolności jest to jedynie możliwe, gdy pozwalają na to warunki techniczne obejmujące w szczególności liczbę oraz zasięg dostępnych nadajników i rejestratorów oraz możliwości organizacyjne ich obsługi. Z tych względów słuszną okazuje się teza postanowienia Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 18 maja 2010 r., II AKz 530/10, KZS 2010/6, poz. 85, iż brak warunków technicznych w okręgu właściwego sądu penitencjarnego stanowi inną przyczynę wyłączającą postępowanie wykonawcze w rozumieniu art. 15 § 1 k.k.w., uzasadniającą – wobec wystąpienia istotnej przesłanki negatywnej – umorzenie postępowania wykonawczego bez potrzeby podejmowania przez sąd rozważań co do pozostałych okoliczności mających naturę merytoryczną²⁶. Tym samym zasadnie sąd meriti jest zwolniony z obowiązku weryfikacji możliwości technicznych, co k.k.w. deponuje na właściwy sąd penitencjarny.

Na marginesie niniejszych rozważań warto zauważyć, że sąd meriti, z oczywistych względów, znając warunki merytoryczne orzekania o zezwoleniu na wykonywanie kary

²⁵ Odmienne S. Lelental, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2017, komentarz do art. 43d k.k.w., teza 3, który zauważa, że nie można znaleźć racjonalnego uzasadnienia dla unormowania wprowadzającego nadzór sądu penitencjarnego nad wykonywaniem kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego oraz środków karnych i środków zabezpieczających wykonywanych w tym systemie.

²⁶ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 18.05.2010 r., sygn. akt II AKz 530/10, LEX nr 621515.

pozbawienia wolności wynikające z przepisów k.k.w., może skutecznie pozbawić skazanego możliwości skorzystania z omawianej instytucji jeszcze na etapie postępowania jurysdykcyjnego, jeśli uzna, że skazany nie powinien z niej korzystać. Może to uczynić, wymierzając skazanemu surowszą karę pozbawienia wolności o charakterze bezwzględny niż wymagana do skorzystania z instytucji s.d.e.

Odnosząc się w niniejszym opracowaniu jedynie do możliwości wykonywania kary pozbawienia wolności w ramach dominującego w praktyce sądowej dozoru stacjonarnego, należy wskazać, że ustawodawca w ramach kryterium merytorycznego ograniczył wykonywanie tejże kary tylko do przypadków, gdy orzeczona przez sąd kara bezwzględna nie przekracza 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności, a nie zachodzą wobec sprawcy warunki przewidziane w art. 64 § 2 k.k., czyli recydywy szczególnej wielokrotnej, zaś od 1 października 2023 r. 64a k.k., czyli recydywy szczególnej związanej z przestępstwami przeciwko wolności seksualnej. Omawiana sytuacja dotyczy zatem zarówno kary pozbawienia wolności o charakterze bezwzględny, jak i kary pozbawienia wolności orzeczonej przy zastosowaniu (wstępnie) dobrodziejstwa warunkowego zawieszenia jej wykonania, której wykonanie następnie zarządzono.

W tym miejscu należy odnotować pewną rozbieżność w zakresie możliwości orzekania kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby a możliwości odbywania kary pozbawienia wolności w ramach s.d.e. Zgodnie z art. 69 § 1 k.k. sąd może warunkowo zawiesić wykonanie kary pozbawienia wolności orzeczonej w wymiarze nieprzekraczającym roku, zaś zgodnie z art. 43la § 1 pkt 1 k.k.w. sąd penitencjarny udzielić skazanemu zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, jeżeli wobec skazanego orzeczono karę pozbawienia wolności nieprzekraczającą 1 roku i 6 miesięcy, a nie zachodzą warunki przewidziane w art. 64 § 2 k.k. W stanie prawnym przed 31 marca 2020 r. zakres orzekania w przedmiocie dozoru elektronicznego na gruncie k.k.w. był skorelowany z możliwością orzeczenia kary pozbawienia warunkowo zawieszanej w k.k., albowiem dotyczył kary pozbawienia wolności orzeczonej do 1 roku²⁷. *De lege lata* zakres wykonywania kary pozbawienia wolności w warunkach nieizolacyjnych jest szerszy w ramach s.d.e. Niemniej jednak dobrodziejstwo stosowania środka probacyjnego warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności stanowi dla skazanego większą premię aniżeli jej wykonywanie w ramach s.d.e. Nie powoduje to zatem dysonansu pomiędzy tymi środkami reakcji prawnokarnej. Jak

²⁷ Art. 43la pkt 1 k.k.w. został zmieniony przez art. 15 pkt 1 ustawy z dnia 31 marca 2020 r. (Dz.U. z 2020, poz. 568) zmieniającej nin. ustawę z dniem 31 marca 2020 r.

sygnalizowano wcześniej w niniejszym opracowaniu, zarządzenie wykonania warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności nie wyklucza następnie ze skorzystania z jej wykonania w ramach s.d.e.

Przepisy rozdziału VIIa k.k.w. stosuje się ponadto do wykonywania kary pozbawienia wolności przez skazanego, wobec którego orzeczono zastępczą karę pozbawienia wolności za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe lub karę pozbawienia wolności orzeczoną w warunkach tzw. kar mieszanych, czyli orzeczenia kary ograniczenia wolności wraz z karą pozbawienia wolności (art. 43lb k.k.w.).

Pierwszy przypadek kary mieszanej zachodzi, gdy sąd orzeka karę ograniczenia wolności wraz z karą pozbawienia wolności na podstawie przepisu art. 37b k.k., drugi zaś przypadek wówczas, gdy jednocześnie orzeczeka się kary łączne pozbawienia wolności i ograniczenia wolności zgodnie z art. 87 § 2 k.k. W każdej wskazanej sytuacji nadal obowiązuje generalna przesłanka merytoryczna, zgodnie z którą s.d.e. może dotyczyć jedynie kary pozbawienia wolności o charakterze bezwzględnym nieprzekraczającej 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności.

Ustawodawca nowelizacją z 11 marca 2016 r. przewidział możliwość zastosowania wobec skazanego środka probacyjnego warunkowego przedterminowego zwolnienia z odbywania reszty kary pozbawienia wolności wykonywanej w ramach s.d.e. w art. 43ln k.k.w. Krzysztof Dąbkiewicz słusznie zauważa, że przesłanki warunkowego przedterminowego zwolnienia w tym zakresie określają przepisy Kodeksu karnego. Stosownie do art. 77 § 1 k.k. skazanego na karę pozbawienia wolności sąd może warunkowo zwolnić z odbycia reszty kary tylko wówczas, gdy jego postawa, właściwości i warunki osobiste, okoliczności popełnienia przestępstwa oraz zachowanie po jego popełnieniu i w czasie odbywania kary uzasadniają przekonanie, że po zwolnieniu skazany będzie się stosował do orzeczonego środka karnego lub zabezpieczającego i przestrzegał porządku prawnego, w szczególności nie popełni ponownie przestępstwa. W ujęciu art. 77 § 1 k.k. decydującą przesłanką warunkowego przedterminowego zwolnienia jest zatem pozytywna prognoza kryminologiczna²⁸. Skazanego można warunkowo zwolnić po odbyciu co najmniej połowy kary, natomiast skazanego określonego w art. 64 § 1 k.k. (recydywa szczególna podstawowa) można warunkowo zwolnić po odbyciu dwóch trzecich kary (art. 78 § 1 i 2 *in principio* k.k.).

²⁸ K. Dąbkiewicz, [w:] *Kodeks karny wykonawczy...*, komentarz do art. 43(ln), teza 5.

Należy odnotować, że w przypadku objęcia wyrokiem łącznym kary pozbawienia wolności wykonywanej w systemie dozoru elektronicznego sąd penitencjarny z urzędu uchyla zezwolenie na odbycie tej kary w tym systemie, co nie stoi na przeszkodzie jednoczesnemu udzieleniu zezwolenia na odbycie kary łącznej pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, jeżeli zachodzą łącznie warunki jej udzielenia określone w art. 43la § 1 k.k.w.

Rozpoczęcie wykonywania kary pozbawienia wolności w zakładzie karnym przez skazanego nie uniemożliwia mu składania wniosku o udzielenie zgody przez sąd penitencjarny na wykonanie reszty jej wykonania w ramach s.d.e. Skazanemu, który rozpoczął już odbywanie kary w zakładzie karnym, można udzielić zezwolenia na odbycie w systemie dozoru elektronicznego pozostałej części kary, jeżeli za udzieleniem zezwolenia przemawiają dotychczasowa postawa i zachowanie skazanego (art. 43la § 3 k.k.w.). Trafnie podaje Stefan Lelental, że udzielenie przez sąd zezwolenia możliwe jest ze względu na dwa dodatkowe warunki, które muszą być spełnione. Co warte odnotowania, nie ma przy tym znaczenia, jaką część kary skazany odbył, a co ważniejsze – jaką część kary ma do odbycia²⁹. Należałoby dodać jedynie, że przy spełnieniu generalnej przesłanki merytorycznej, zgodnie z którą s.d.e. może dotyczyć jedynie tej kary pozbawienia wolności o charakterze bezwzględny, która nie przekracza 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności.

Wnioski

Należy uznać, że niemal dwie dekady stosowania systemu dozoru elektronicznego wobec skazanych umocniło pozycję przedmiotowej instytucji w polskim systemie prawnym. Próby ze strony ustawodawcy mające na celu „przesuwanie” instytucji dozoru elektronicznego w ramach prawa karnego i prawa karnego wykonawczego: raz jako formy kary ograniczenia wolności, raz jako sposobu wykonywania kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym³⁰, wskazują, że normodawca mimo dokonywanych korekt w obranym

²⁹ S. Lelental, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2020, komentarz do art. 43la, teza 10.

³⁰ W poprzedzającym stanie prawnym s.d.e. był jedną z form kary samoistnej ograniczenia wolności, obok obowiązku wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne i potrącenia od 10 do 25% wynagrodzenia za pracę w stosunku miesięcznym na cel społeczny wskazany przez sąd. Obowiązek pozostawania w miejscu stałego pobytu lub w innym wyznaczonym miejscu z zastosowaniem systemu dozoru elektronicznego stanowił na mocy art. 34 § 1a pkt 2 k.k. od 1 lipca 2015 do 15 kwietnia 2016 r. jedną z form wykonywania kary ograniczenia wolności, która mogła zostać orzeczona do stałych, obligatoryjnych obowiązków tej kary, jakimi były zakaz samowolnej zmiany miejsca stałego pobytu i obowiązek udzielania wyjaśnień dotyczących przebiegu kary (art. 34 § 2 k.k.), Ustawa z 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny i niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2015 r., poz. 396.

„kursie legislacyjnym” jest zdecydowany co do jej dalszego utrzymania w porządku prawnym.

Analiza obowiązujących przepisów dotyczących stosowania s.d.e. doprowadziła do następujących wniosków. Po pierwsze, należy stwierdzić, że obecny kształt s.d.e. jako nieizolacyjna forma wykonywania kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym umożliwia sądowi penitencjarnemu jej szersze stosowanie aniżeli w przypadku dobrodziejstwa warunkowego zawieszenia wykonania tejże kary. Sąd penitencjarny może bowiem udzielić skazanemu zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, jeżeli wobec skazanego orzeczono karę pozbawienia wolności nieprzekraczającą 1 roku i 6 miesięcy, a nie zachodzą warunki z art. 64 § 2 k.k., zaś w przypadku wskazanego środka probacyjnego sąd może warunkowo zawiesić wykonanie kary pozbawienia wolności orzeczonej w wymiarze nieprzekraczającym roku. Z powyższych względów z punktu widzenia dolegliwości kary pozbawienia wolności wobec skazanego dozór elektroniczny plasuje się pomiędzy bezwzględną karą pozbawienia wolności a warunkowym zawieszeniem jej wykonania.

Po drugie, należy zaaprobować pogląd w kontekście warunku progowego udzielenia zgody na wykonywanie kary w ramach systemu dozoru elektronicznego, aby orzeczona została kara pozbawienia wolności nieprzekraczająca 1 roku i 6 miesięcy, że nie jest on spełniony w sytuacji, gdy kara orzeczona w wyroku skazującym w wymiarze przekraczającym tę granicę została skrócona na podstawie art. 75 § 3a k.k. i aktualnie wykonaniu podlega w wymiarze niższym niż określony w art. 43la § 1 pkt 1 k.k.w., albowiem w omawianej sytuacji nie dochodzi do korekty prawomocnie orzeczonej kary, lecz do skrócenia okresu jej wykonywania (odbywania), a zatem nie zachodzi obniżenie wymiaru kary.

Po trzecie, stosowanie w postępowaniu karnym wykonawczym określonych przepisów k.k. wymaga wyraźnego wskazania zawartego w k.k.w. Ratio legis art. 43la k.k.w. było pozbawienie możliwości odbywania kary w tym systemie skazanych powracających do przestępstwa, a nie – dopuszczających się incydentalnie przestępstwa określonej kategorii. Gdyby wolą ustawodawcy było rozszerzenie tego wyłączenia także do sprawców czynów z art. 258 § 1 k.k. lub popełnionych w warunkach z art. 65 § 1 k.k., wskazałby to wprost w treści art. 43la § 1 pkt. 1 k.k.w., choćby poprzez przywołanie oprócz warunków z art. 64 § 2 k.k., także tych z art. 65 § 1 i 2 k.k. Innymi słowy, względy semantyczne, systemowe, celowościowe i historyczne przemawiają przeciwko wykładni rozszerzającej art. 43la k.k.w. sprowadzającej się do przyjęcia, że skazanie w warunkach z art. 65 § 1 k.k. lub za czyn z art.

258 § 1 k.k. (poprzez odesłanie z art. 65 § 2 k.k.) stanowi okoliczność wykluczającą udzielenie zezwolenia na odbycie kary w ramach s.d.e.

Bibliografia

Źródła prawa

Druk sejmowy nr 2376 z 21.06.2022 r., uzasadnienie Rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw, www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=2376 (dostęp: 15.03.2023).

Dz.U. z 2022 r., poz. 2600.

Ustawa Kodeks karny z 1997 r., Dz.U. z 2020 r., poz. 1444, t.j. z dnia 25.08.2020 r.

Ustawa Kodeks karny wykonawczy z 1997 r., Dz.U. 2023 r. poz. 127, t.j. z 17.01.2023 r.

Ustawa Kodeks karny skarbowy z 1999 r., Dz.U. z 2022 r., poz. 859, t.j. z dnia 21.04.2022 r.

Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego, Dz.U. z 2007 r., nr 191, poz. 1366.

Ustawa z 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny i niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2015 r., poz. 396.

Ustawa z 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny i ustawy – Kodeks karny wykonawczy, Dz.U. poz. 428

Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2022 r., poz. 1855.

Ustawa z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2022 r., poz. 2600.

Orzecznictwo

Uchwała Sądu Najwyższego – Izba Karna z dnia 28.02.2023 r., I KZP 18/22, Legalis nr 2899502.

Wyrok Sądu Najwyższego z 26.06.2019 r., sygn. akt IV KK 214/19, Legalis nr 1952926.

Postanowienie Sądu Najwyższego w Katowicach z 18.05.2010 r., sygn. akt II AKz 530/10, LEX nr 621515.

Postanowienie Sądu Najwyższego w Katowicach z 23.12.2013 r., sygn. akt. II AKzw 1788/13, OSA 2014/8, LEX nr 1499164.

Postanowienie Sądu Najwyższego w Katowicach z dnia 21.03.2017 r., sygn. akt II AKzw 246/17, Legalis nr 1651492.

Postanowienie Sądu Najwyższego w Gdańsku z dnia 17.11.2020 r., sygn. akt II AKzw 2114/20 Przeg. Orz. SA Gd. 2022 nr 1-2, poz. 14, s. 162, Legalis nr 2880841.

Literatura

Dąbkiewicz K., [w:] *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, LEX/el. 2020.

Frąckowiak K., *Kilka uwag o nowelizacjach Kodeksu karnego wykonawczego w zakresie warunków udzielenia zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego*, „*Studia Prawnoustrojowe*” 2023, nr 60.

Kędzierski B., *Efektywność systemu dozoru elektronicznego w Polsce w świetle badań empirycznych*, Gdańsk 2021.

Grudecki M., *Kara ograniczenia wolności z zastosowaniem dozoru elektronicznego – utracona szansa naprawy tej kary w polskim prawie karnym*, „*Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*” 2017, t. 79, nr 4.

Lelental S., *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2017.

Lelental S., *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2020.

Łyżwa A., *Dozór elektroniczny jako forma wykonywania kary pozbawienia wolności*, „*Probacja*” 2022, nr 3.

Pelewicz R., *Czynniki normatywne utrudniające efektywne stosowanie instrumentów reakcji karnej w systemie dozoru elektronicznego na tle ostatnich nowelizacji*, „*Przegląd Więziennictwa Polskiego*” 2017, nr 95.

Stefański R.A. (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2017.

Staśkiewicz U., Kostyra G., *System dozoru elektronicznego jako przykład wykorzystania nowoczesnej technologii w Służbie Więziennej*, „*Bezpieczeństwo. Teoria i praktyka*” 2020, nr 3.

Zgoliński I., [w:] J. Lachowski (red.), *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2023.

Zoll A., *Rozważania o potrzebie zmian w zakresie środków represji karnoprawnej*, [w:] Rzepliński A., Rzeplińska I., Niełacna M., Wiktorska P., *Pozbawienie wolności funkcje i koszty. Księga jubileuszowa Profesora Teodora Szymanowskiego*, Warszawa 2013.

Summary

On the issue of applying electronic supervision to a convict as a form of imprisonment

The author discusses the conditions for adjudication of electronic supervision by the penitentiary Court in the performance of the penalty of imprisonment. The legal analysis of chosen requirements for the penalty of the electronic supervision system was made.

Analysis of applicable regulations regarding the use of electronic supervision has led to the following conclusions.

The current shape of the electronic supervision as a non-custodial form of execution of the penalty of deprivation of liberty outside the penitentiary facility, allows the penitentiary court to apply it more broadly than in the case of the benefit of conditional suspension of the execution of this penalty.

In the context of the threshold condition for granting consent to the execution of a sentence under the electronic supervision system for a penalty of imprisonment not exceeding one year and 6 months, it should be considered that it is not met when the penalty imposed in the conviction exceeds this limit has been shortened according to art. 75 § 3a Criminal Code and is currently subject to execution to a lesser extent than specified in art. 43la § 1 point 1 of the Executive Penal Code.

The application of specific provisions of the Executive Penal Code in enforcement criminal proceedings requires a clear indication contained in the Executive Penal Code. Ratio legis of art. 43la Executive Penal Code was the deprivation of the possibility of serving a sentence in this system of convicts who return to crime, and not – incidentally committing a crime of a specific category.

Słowa kluczowe: wykonywanie kary pozbawienia wolności, dozór elektroniczny, probacja, formy wykonywania kary

Key words: execution of the penalty of imprisonment, electronic surveillance, probation, forms of punishment